

ΣΥΝΔΕΣΗ ΛΑΜΠΤΗΡΩΝ ΣΕ ΣΕΙΡΑ

Α. ΣΤΟΧΟΙ

- Η εξοικείωση στη συναρμολόγηση ηλεκτρικών κυκλωμάτων.
- Η εξοικείωση με τη σύνδεση και τη χρήση του πολύμετρου στις ηλεκτρικές μετρήσεις.
- Η αισθητοποίηση της έννοιας της ολικής αντίστασης.
- Η ικανότητα σύνδεσης αντιστάσεων σε σειρά.
- Η πειραματική διαπίστωση ότι οι αντιστάσεις, που συνδέονται σε σειρά, διαρρέονται από ρεύμα ίδιας έντασης.
- Η πειραματική διαπίστωση ότι στη σύνδεση σε σειρά η τάση της πηγής είναι ίση με το άθροισμα των τάσεων στα άκρα των αντιστάσεων.
- Η πειραματική διαπίστωση ότι όταν αυξάνουμε τον αριθμό των αντιστάσεων, που συνδέονται σε σειρά, η ένταση του ρεύματος που διαρρέει την πηγή ελαττώνεται.
- Η πειραματική διαπίστωση ότι στη σύνδεση σε σειρά η συνολική αντίσταση του κυκλώματος είναι ίση με το άθροισμα των αντιστάσεων.
- Η κατανόηση της έννοιας του σφάλματος κατά τη μέτρηση.

Β. ΘΕΜΑ

- Αντιστάτης, Αντίσταση
- Μέτρηση της τάσης V και της έντασης I του ρεύματος
- Υπολογισμός της ολικής αντίστασης

Γ. ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΕΣ

- Ηλεκτρική πηγή (2 μπαταρίες 4,5 V ή τροφοδοτικό)
- Αντιστάτες (3 λαμπάκια 2,4 V ή 3,6 V)
- Δύο πολύμετρα
- Διακόπτης (μαχαιρωτός)
- Αγωγοί σύνδεσης με μπανάνες

Δ. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

- Για την πραγματοποίηση και κατανόηση της άσκησης χρειάζονται οι παρακάτω γνώσεις από το σχολικό βιβλίο Γενικής Παιδείας της Β' τάξης Γενικού Λυκείου :
  - ✓ Ενότητα 3.2.1 : Ηλεκτρικές πηγές
  - ✓ Ενότητα 3.2.2 : Ένταση ηλεκτρικού ρεύματος
  - ✓ Ενότητα 3.2.3 : Αμπερόμετρο, Βολτόμετρο
  - ✓ Ενότητα 3.2.4 : Αντίσταση, Αντιστάτης
  - ✓ Ενότητα 3.2.5 : Συνδεσμολογία αντιστατών

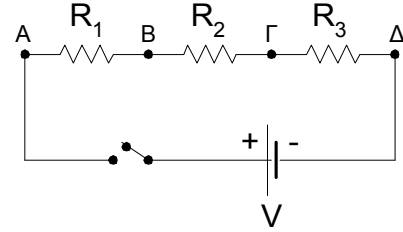
Ε. ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

- Κατά τη σύνδεση των αντιστάσεων σε σειρά αποδεικνύεται ότι ισχύουν τα παρακάτω :

$$\begin{aligned}\text{Ορισμός} & : I_{\text{ολ}} = I_1 = I_2 = I_3 = \dots \\ \text{Ιδιότητα} & : V_{\text{ολ}} = V_1 + V_2 + V_3 + \dots \\ \text{Αποτέλεσμα} & : R_{\text{ολ}} = R_1 + R_2 + R_3 + \dots\end{aligned}$$

ΣΤ. ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΥΚΛΩΜΑΤΟΣ

- Συναρμολογούμε το κύκλωμα του σχήματος συνδέοντας πηγή, τρία λαμπάκια σε σειρά και μαχαίρωτό διακόπτη.
- Όταν συνδέουμε στο κύκλωμα όργανα, πρέπει να συνδέονται σωστά στο κύκλωμα, γιατί με λάθος σύνδεση μπορεί να καταστραφούν !
- Για τη σύνδεση των πολύμετρων θα χρησιμοποιήσουμε καλώδια με μπανάνες και όχι τα δικά τους, γιατί δεν συνδέονται εύκολα στο κύκλωμα.
- Στα πολύμετρα, που θα χρησιμοποιηθούν σαν αμπερόμετρο και βολτόμετρο, πρέπει να χρησιμοποιήσουμε την κατάλληλη κλίμακα και να τα συνδέσουμε με το κύκλωμα στις κατάλληλες υποδοχές.

Ζ. ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Λήψη μετρήσεων

1. Κλείνουμε τον διακόπτη και παρατηρούμε τη φωτοβολία των λαμπτήρων. Συγκρίνουμε τις φωτοβολίες των λαμπτήρων και συμπληρώνουμε την παρατήρηση 1 στον ΠΙΝΑΚΑ 1 διαγράφοντας την κατάλληλη υπογραμμισμένη λέξη.
2. Αν ξεβιδώσουμε και αφαιρέσουμε τον 2^ο λαμπτήρα από το κύκλωμα, ποια είναι η πρόβλεψη σε σχέση με τη φωτοβολία των λαμπτήρων R₁ και R₃; Συμπληρώνουμε την πρόβλεψη 2 στον ΠΙΝΑΚΑ 1 διαγράφοντας την κατάλληλη υπογραμμισμένη λέξη.
3. Ξεβιδώνουμε και αφαιρούμε τον 2^ο λαμπτήρα από το κύκλωμα. Επιβεβαιώνεται πειραματικά η προηγούμενη πρόβλεψη; Ποια είναι η παρατήρησή μας και πώς ερμηνεύεται; Συμπληρώνουμε τη δικαιολόγηση 3 του ΠΙΝΑΚΑ 1 διαγράφοντας την κατάλληλη υπογραμμισμένη λέξη.
4. Ρυθμίζουμε την τάση ώστε η φωτοβολία των λαμπτήρων να είναι μέτρια. Αν βραχυκυκλώσουμε τον λαμπτήρα R₂, ποια είναι η πρόβλεψη σε σχέση με τη φωτοβολία των λαμπτήρων R₁, R₂ και R₃; Συμπληρώνουμε την πρόβλεψη 4 στον ΠΙΝΑΚΑ 1 διαγράφοντας την κατάλληλη υπογραμμισμένη λέξη.
5. Βραχυκυκλώνουμε τον λαμπτήρα R₂ ενώνοντας με ένα καλώδιο τα σημεία Β και Γ. Επιβεβαιώνεται πειραματικά η πρόβλεψή μας; Πώς ερμηνεύεται η παρατήρησή μας; Συμπληρώνουμε τη δικαιολόγηση 5 του ΠΙΝΑΚΑ 1 διαγράφοντας την κατάλληλη υπογραμμισμένη λέξη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 – ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ / ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Η φωτοβολία των λαμπτήρων είναι / δεν είναι ίδια σε όλους.
2. Όταν θα ξεβιδώσουμε τον 2^ο λαμπτήρα θα σβήσουν όλοι / ο 1^{ος} / ο 2^{ος} / ο 3^{ος} / ο 2^{ος} και ο 3^{ος} / λαμπτήρας.
3. Το προηγούμενο φαινόμενο συμβαίνει διότι μηδενίζεται η τάση στα άκρα του 2^{ου} λαμπτήρα / ανοίγει το κύκλωμα.
4. Αν βραχυκυκλώσουμε τον 2^ο λαμπτήρα τότε :
  - α) θα σβήσουν όλοι οι λαμπτήρες / θα σβήσει ο 2^{ος} λαμπτήρας.
  - β) ο 1^{ος} και 3^{ος} λαμπτήρας θα φωτοβολούν όπως πριν / λιγότερο από πριν / περισσότερο από πριν.
5. Όταν βραχυκυκλώνουμε τον 2^ο λαμπτήρα αυτός σβήνει διότι η τάση στα άκρα του είναι μηδενική / το κύκλωμα είναι ανοικτό και η εντονότερη φωτοβολία των υπόλοιπων λαμπτήρων οφείλεται στη μικρότερη / μεγαλύτερη ολική αντίσταση του κυκλώματος.

6. Μετράμε με το βολτόμετρο την τάση V στα άκρα κάθε λαμπτήρα και την ολική τάση V_{ολ} στα άκρα όλων των λαμπτήρων και καταχωρούμε τις τιμές στον ΠΙΝΑΚΑ 2.

- Μετράμε την ένταση I του ρεύματος που περνά από κάθε λαμπτήρα, τοποθετώντας το αμπερόμετρο διαδοχικά στις θέσεις Β, Γ, και Δ του κυκλώματος και καταχωρούμε τις τιμές στον ΠΙΝΑΚΑ 2.
- Μετράμε την ολική ένταση $I_{ολ}$ του ρεύματος που διέρχεται από την πηγή, τοποθετώντας το αμπερόμετρο στη θέση Α του κυκλώματος και την καταχωρούμε στον ΠΙΝΑΚΑ 2.
- Μετράμε την αντίσταση του κάθε λαμπτήρα καθώς και την ολική με το ωμόμετρο και καταχωρούμε τις τιμές $R_{ω}$ στον ΠΙΝΑΚΑ 2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 – ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ			
ΣΤΟΙΧΕΙΟ	V (V)	I (A)	$R_{(ω)}$ (Ω) με ωμόμετρο
1 ^{ος} λαμπτήρας	$V_1 =$	$I_1 =$	$R_{1(ω)} =$
2 ^{ος} λαμπτήρας	$V_2 =$	$I_2 =$	$R_{2(ω)} =$
3 ^{ος} λαμπτήρας	$V_3 =$	$I_3 =$	$R_{3(ω)} =$
1 ^{ος} - 2 ^{ος} - 3 ^{ος} λαμπτήρας	$V_{ολ} =$	$I_{ολ} =$	$R_{ολ(ω)} =$

Επεξεργασία μετρήσεων

- Υπολογίζουμε πειραματικά την αντίσταση του κάθε λαμπτήρα καθώς και την ολική αντίσταση και καταχωρούμε τις τιμές $R_{π}$ στον ΠΙΝΑΚΑ 3.
- Υπολογίζουμε θεωρητικά την ολική αντίσταση $R_{ολ(θ)}$ και καταχωρούμε την τιμή της στον ΠΙΝΑΚΑ 3.
- Υπολογίζουμε το σχετικό σφάλμα $\sigma_{R_{ω-π}} \%$ για τις αντιστάσεις μεταξύ των τιμών που μετρήσαμε με ωμόμετρο και των πειραματικών τιμών. ($\sigma_{R_{ω-π}} \% = [(R_{ω} - R_{π}) / R_{ω}] 100 \%$).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 – ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ		
ΣΤΟΙΧΕΙΟ	$R_{π}$ (Ω) με πειραμ. υπολογισμό	$\sigma_{R_{ω-π}} \%$
1 ^{ος} λαμπτήρας $R_1 = V_1 / I_1$	$R_{1(π)} =$	
2 ^{ος} λαμπτήρας $R_2 = V_2 / I_2$	$R_{2(π)} =$	
3 ^{ος} λαμπτήρας $R_3 = V_3 / I_3$	$R_{3(π)} =$	
1 ^{ος} - 2 ^{ος} - 3 ^{ος} λαμπτήρας $R_{ολ} = V_{ολ} / I_{ολ}$	$R_{ολ(π)} =$	
1 ^{ος} - 2 ^{ος} - 3 ^{ος} λαμπτήρας $R_{ολ} = R_1 + R_2 + R_3$	$R_{ολ(θ)} =$	

- Ποια σχέση συνδέει την ολική τάση των λαμπτήρων με την τάση στα άκρα κάθε λαμπτήρα ; Συμπληρώνουμε το συμπέρασμα 1 του ΠΙΝΑΚΑ 4 διαγράφοντας την κατάλληλη υπογραμμισμένη λέξη.
- Ποια σχέση συνδέει την ολική ένταση του ρεύματος που διαρρέει το κύκλωμα με την ένταση του ρεύματος που διαρρέει κάθε λαμπτήρα ; Συμπληρώνουμε το συμπέρασμα 2 του ΠΙΝΑΚΑ 4 διαγράφοντας την κατάλληλη υπογραμμισμένη λέξη.
- Με βάση τις τιμές που μετρήσαμε με το ωμόμετρο στον ΠΙΝΑΚΑ 2 για την αντίσταση κάθε λαμπτήρα και για τη συνολική αντίσταση του κυκλώματος, σε ποιο συμπέρασμα καταλήγουμε για

τη σχέση που τις συνδέει ; Συμπληρώνουμε το συμπέρασμα 3 του ΠΙΝΑΚΑ 4 διαγράφοντας την κατάλληλη υπογραμμισμένη λέξη.

7. Συγκρίνουμε την πειραματική ολική αντίσταση $R_{ολ(π)}$ που υπολογίσαμε με την τιμή της ολικής αντίστασης $R_{ολ(ω)}$ που μετρήσαμε με το ωμόμετρο στον ΠΙΝΑΚΑ 2. Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγουμε ; Συμπληρώνουμε το συμπέρασμα 4 του ΠΙΝΑΚΑ 4 διαγράφοντας την κατάλληλη υπογραμμισμένη λέξη και συμπληρώνοντας το κενό.
8. Συγκρίνουμε τη θεωρητική ολική αντίσταση $R_{ολ(θ)}$ που υπολογίσαμε με την τιμή της ολικής αντίστασης $R_{ολ(ω)}$ που μετρήσαμε με το ωμόμετρο στον ΠΙΝΑΚΑ 2. Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγουμε ; Συμπληρώνουμε το συμπέρασμα 5 του ΠΙΝΑΚΑ 4 διαγράφοντας την κατάλληλη υπογραμμισμένη λέξη και συμπληρώνοντας το κενό.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Η ολική τάση των λαμπτήρων είναι ίση με το άθροισμα των τάσεων στα άκρα του κάθε λαμπτήρα / με την τάση κάθε λαμπτήρα.
2. Η ολική ένταση του ρεύματος που διαρρέει το κύκλωμα είναι ίση με το άθροισμα των ρευμάτων του κάθε λαμπτήρα / με την ένταση του ρεύματος του κάθε λαμπτήρα.
3. Η ολική αντίσταση που μετρήσαμε με το ωμόμετρο για τους λαμπτήρες είναι / δεν είναι ίση με το άθροισμα των αντιστάσεων του κάθε λαμπτήρα.
4. Για την πειραματική τιμή της ολικής αντίστασης των λαμπτήρων που υπολογίσαμε ισχύει $R_{ολ(π)} < R_{ολ(ω)}$ / $R_{ολ(π)} = R_{ολ(ω)}$ / $R_{ολ(π)} > R_{ολ(ω)}$. Αυτό οφείλεται στο ότι :
.....
.....
5. Για τη θεωρητική τιμή της ολικής αντίστασης των λαμπτήρων που υπολογίσαμε ισχύει : $R_{ολ(θ)} < R_{ολ(ω)}$ / $R_{ολ(θ)} = R_{ολ(ω)}$ / $R_{ολ(θ)} > R_{ολ(ω)}$. Αυτό οφείλεται στο ότι :
.....
.....